

Salâh Bîrsel

Halley
Kimi Kurtarır

Deneme

İÇİNDEKİLER

Kültür Rüzgârları	7
Gel Benim Gözüm Çıkar	13
Doğa	17
Tango Rengi.....	19
Yazının Tadı.....	23
Şiir Zamanı	27
Yaşamın İçinde.....	31
Behçet <i>Kareler</i> 'i Niçin Yazdı	37
Öt Keklik Aman.....	45
Kalabalıkta Bir Ozan.....	49
Av Boruları	55
Halley Kimi Kurtarır.....	63
Ağır Donanma	69
Ey Şair Gidişin Ne Yana	73
Divinia'nın Vakıfları Kaç Para.....	77
İşte Buna Yandı Yüreğim.....	83
Alayıma On Kuruş Var.....	89

Yaşasın Sahaflar	95
Deli Hafız.....	101
Bir Acem Şahı.....	107
Sokak Köpekleri	113
Kim İpler Yazarları.....	119
<i>Babûlinin İçyüzü</i>	127
Hacı Babanın Serüvenleri	133
Bağdat Hırsızları	139
Bostancı ve Ben.....	147
Teneke Mahallesi	155
Dikkat Anılar.....	161
Aruzla Yazılan Hacivat Şiiri	165

Halley Kimi Kurtarır

İpşir Mustafa Paşa 1654 yılında sadrazamlık postuna çıktığı vakit, kimi İstanbullular düşlerinde kuyrukluyıldız görmüşlerdir. Kuyrukluyıldız da iyiye yorulmadığı için Padişah-ı Âlempenahın tüm kulları sonbahar yaprakları gibi tir tir titremişlerdir.

İpşir Paşa, Anadolu ayaklanmalarıyla ün salmış Abaza Mehmet Paşa'nın yeğenidir. Veziriazamlığa getirilmeden önce Sivas Beylerbeyliği ile Halep Valiliği'nde İstanbul'a kafa tutmuş, halka büyük zulümler etmiştir. Ahmet Refik onun eşkiya reisliğinden sadrazamlığa geldiğini söyleyecektir. Paşa eblehliği ile tanınır. Kimseye yüz vermeden surat asmayı sadrazamlık gereği sanır. Bilinçsizce bir sofuluğu vardır. Kahve yerine süt içer. Tütün içenlere de içki içmiş gözüyle bakar. Kıskançlıkta ise –kıskançlık olmadan hiçbir şey olmaz– üstüne yoktur. Denilebilir ki, Sultan İbrahim'in kızlarından Ayşe Sultan'la evlendirilip sadrazamlığa kondurulması biraz da göz önünde bulundurmak düşüncesinden doğmuştur. Gelin görün, göreve başlayışından 2 ay 12 gün sonra Kara Murat Paşa'nın kıskırttığı sipahilerle yeniçeriler –sen eşkiyasan, ben de eşkiyayım– kellesini isteyeceklerdir. Bunda ayak diretilince de “kaydı görülüp” kesik başı ayaklanalara gönderilecektir.

Bağnaz kişiler kuyrukluyıldızın düşünüyü değil de kendini gördükleri vakit, vaaaaşşş, korkuları daha bir ıslık çalmaya başlar. Bütün kötülüklerin gelip kendi üstlerine yağacaklarını sanırlar.

Naîmâ, o ünlü tarihinde şunları yazar:

“İşbu 1651 yılı kasımının dördüncü çarşamba günü, akşam namazından sonra, gökyüzü alametlerinden bir mızrak kadar uzun, kol kalınlığında, beyaz ve parlak ateş gibi ışıklı bir kuyruklu yıldız, doğu ile güney arasına düşüp dünyayı gündüz gibi aydınlattı. Ramazan Bayramından beri veba illeti çıkmıştı. Melhame sırlarından habersiz olan kimileri bunu, vebanın artacağına, kimileri de yok olacağına işaret saydılar. Ama denenmiş melhame kitaplarında [güneşin kanlı savaşlarını anlatan gökbilim kitapları] yeri yüksek bir kişinin halk elinde telef olacağına ve Devlet-i Rumda (Osmanlı İmparatorluğu’nda) ihtilal ve kılıç ile rezillerin idamı diye yazılmıştı. Yine öyle oldu.”

1858 Ağustosunda İstanbul üstünde yine bir kuyruklu yıldız peydahlanır. Melhame kitaplarına merakı kalkanlar onun yine Müslümanların üstüne kılıç ve yatağan ve hançer ve top tüfek ve piştov ve palyoş ve kasatura ve harbe ve gaddara boca edeceğine inanırlar. Hele iki hafta sonra yıldız, yüzünü yeniden gösterdiği vakit –bu casus bir kuyruklu da olabilir– paşalar hazeratı ile tüm İstanbullular kıyamet laklakasına başlarlar.

Bunlar adları bellisiz yıldızlardır. Ama bu sonuncusunun yö-rüngesini 6 yılda bütünleyen ve 1852 yılında yine yeryuvarlağımız üzerinde görünen Biela kuyruklu yıldız olduğu kestirilebilir. Bu yıldız Recaizade Mahmut Ekrem’in babası Recai Efendi de görmüştür. Ama ona ne gördüğü sorulsa “Necm-i dünbaledar gördüm” diyecektir. Sizin anlayacağınız, o yıllarda kuyruklu yıldızların adı böyledir. Bir 50 yıl daha geriye gidecek olursak bu kez onun “ahter-i dünbaledar” diye anıldığını da görürüz. Bu yüzden de 1807 Eylülünde İstanbul’un kuzeybatısında beliren ve üç ay İstanbul semalarında taklalar attıktan sonra –bu ne kaplumbağa yürüyüşlü yıldız!– gözden yiten kuyruklu için, şair Sururi Seyit Osman (1752-1811) tarih düşürmeye kalkışınca “ahter-i dünbaledar asam kıldı tulu” diyecektir.

Ama biz geçen yüzyılı bırakalım da kendi yüzyılımıza bakalım. 1910 yılında da İstanbul gökkubbesini Halley kuyruklu yıldız şavklandıracaktır. Yıldızın ilk kez yö-rüngesini hesapla-

yan İngiliz gökbilimcilerinden Edmund Halley'dir (1656-1742). Nedir, bu kez kuyruklu şavkının insanlığa yararlı olacağı pek söylenemez. Yıldız daha görünmeden Batı'nın bütün bilginleri onun dünyamıza çarparak, onu eşekten düşmüş karpuzla döndüreceğinde ağız birliği etmişlerdir. Amaanın, Avrupa'nın, Amerika'nın ve de Asya'nın bütün insanların bedenleri günler, haftalar öncesinden koçan kesilmiştir. Topumuz 1978 yılına değin ulaştığımızı göre bilginlerin kestirimlerinde yüzde yüz yanılmış olduklarını söyleyecek değiliz ama o yılın beş mayısını altıya bağlayan gecede olsun –bilginler pandomimanın o tarihte patlayacağını söylemişlerdir–, o gecenin öncesindeki gecelerde olsun, palamarını ve demirini koparmayan kalmaz.

Daha sonraki yıllarda ise her yerde boş-inan kazanları kaynatılmaya başlanır. Trablusgarp ile Balkan Savaşları'nın Halley'in işi olduğunu söyleyenler ne kadar kalabalıksa Birinci Dünya Savaşı'nı başlatanın da olduğunu ileri sürenler o kadar çoktur. Kimileri ise Halley'in gizlice geri döndüğünü, ayın arkasına saklanarak Türklere zulümlü bakışlar savurduğunu davulzurna ile ilan etmişlerdir.

Ama asıl neşeli mangır 1010 Nisanının son haftası ile Mayısın ilk haftasındadır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *KuyrukluYıldız Altında Bir İzdivaç* adlı romanında anlattıklarına inanmak gerekirse, Halley denilen o başı açık orospunun dünyamızı yok etmeye yeltenmesinin nedeni yapıların pek çoğalmış olmasıdır. Belki bir neden de seyir yerlerine giden arabaların ücretlerinin artmasıdır. Bu nedenlerin en önemlisi de ahlakın bozulmuş olması ve kadınların, guguruklarının tepelerine yalancı pırlantadan birer iğne iliştirip çarşaflarının eteklerini birer arşın yerlerde sürüyecek sokaklarda gezinmesidir.

Burada Hüseyin Rahmi'ye yüz bin yaşa çekmemiz gerekir. Çünkü Türk romanının bu büyük ustası bu zerzevatlıklara karşı çıkacak ve gerçek bozukluğun yalancılık, ikiyüzlülük, yaltaklanma, kaşkarikoculuk, it dalkavukluğu ve de aldatmaca ile sıvanmış ahlak kurallarında olduğunu göstermeye çalışacaktır.